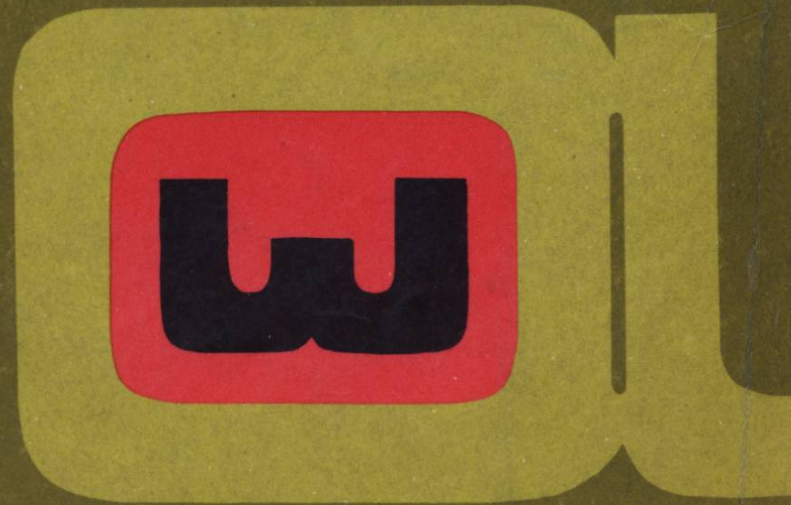

ΕΛΕΝΗΣ ΑΝΑΣΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ - ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ Γ' ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑ 1977

ΕΛΕΝΗΣ ΑΝΑΣΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ - ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ Γ' ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1977

Τό κατσικάκι

Ξέρω κάποιο κατσικάκι   Ξέρω κάποιο κατσικάκι
πού 'ναι μιά χαρά   πού 'ναι τόσο δά
κι όταν βλέπει τή μαμά του καί στό πράσινο χορτάρι
παίζει τήν ούρά.   θέλει νά πηδᾷ.

Παροιμία : Καθένας μέ τόν πήχη του μετράει τό πανί του.

Στά παραπάνω παραδείγματα, οἱ λέξεις *κάποιο*, *καθένας* εἶναι ἀντωνυμίες καί φανερόνουν ἕνα οὐσιαστικό μέ ἄοριστο τρόπο.

Οἱ ἀντωνυμίες πού φανερόνουν ἕνα οὐσιαστικό μέ ἄοριστο τρόπο λέγονται **ἄοριστες**.

Οἱ ἄοριστες ἀντωνυμίες εἶναι :

ἕνας - μιά - ἕνα, πού κλίνεται ὅπως τό ἀριθμητικό (βλέπε στή σελίδα 71), *καθένας - καθεμιά - καθένα, κανένας - καμιά - κανένα, ἄλλος - ἄλλη - ἄλλο, κάποιος - κάποια - κάποιον, κάμποσος - κάμποση - κάμποσο, μερικοί - μερικές - μερικά* (πού κλίνεται μόνο στόν πληθυντικό).

Ἄοριστες ἀντωνυμίες εἶναι καί τά ἄκλιτα : *τίποτε (τίποτα)* κάθε, καθετί, κάτι, κατιτί· ὁ δεῖνα - ἡ δεῖνα - τό δεῖνα, ὁ τάδε - ἡ τάδε - τό τάδε.

ΑΣΚΗΣΗ 92.— 1) Νά βρεῖς στό Ἀναγνωστικό σου 5 φράσεις, πού νά ἔχουν ἄοριστες ἀντωνυμίες. — 2) Νά κλίνεις τό *καθένας - καθεμιά - καθένα* (ὅπως τό *ἕνας, μιά, ἕνα*).

ΑΣΚΗΣΗ 93.— Νά κλίνεις τίς ἀντωνυμίες : *μερικοί - μερικές - μερικά* (ὅπως οἱ *δυνατοί, οἱ δυνατές, τά δυνατά*).

ΦΩΝΕΣ - ΑΡΙΘΜΟΙ - ΠΡΟΣΩΠΑ - ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ

Ποιές λέξεις λέγονται ρήματα

1) Ὁ μαθητής γράφει. Ὁ δάσκαλος διδάσκει. Τό παιδί τρέχει.

Στίς προτάσεις αὐτές οἱ λέξεις *γράφει, διδάσκει, τρέχει* φανερόνουν ὅτι κάποιος κάνει μιά ἐνέργεια. Οἱ λέξεις αὐτές εἶναι **ρήματα**.

2) Τό δέντρο *ξεριζώνεται* ἀπό τόν ἄνεμο. Ἡ γῆ *θερμαίνεται* ἀπό τόν ἥλιο. Τό παιδί *κοιμᾶται*.

Στίς προτάσεις αὐτές οἱ λέξεις *ξεριζώνεται, θερμαίνεται, κοιμᾶται* φανερόνουν ὅτι κάποιος παθαίνει κάτι ἀπό ἕναν ἄλλον ἢ βρίσκεται σέ μιά κατάσταση. Καί οἱ λέξεις αὐτές εἶναι **ρήματα**.

Ἐπομένως : **ρήματα** λέγονται οἱ λέξεις πού φανερόνουν ὅτι κάποιος κάνει μιά ἐνέργεια ἢ κάτι παθαίνει ἀπό ἕναν ἄλλο ἢ βρίσκεται σέ μιά κατάσταση.

Καταλαβαίνουμε εὐκόλα ὅτι μιά λέξη εἶναι ρῆμα, ὅταν μπορούμε νά βάλουμε μπροστά της τίς προσωπικές ἀντωνυμίες : *ἐγὼ γράφω, ἐσύ γράφεις, αὐτός γράφει, ἐμεῖς γράφουμε, ἐσεῖς γράφετε, αὐτοὶ γράφουν*.

Φωνές

Ἐνεργητική φωνή

βρέχω - ποτίζω

ἀγαπῶ - χτυπῶ

(τελειώνουν σέ -ω)

Παθητική φωνή

βρέχομαι - ποτίζομαι

ἀγαπιέμαι - χτυπιέμαι

(τελειώνουν σέ -μαι).

1. Όσα ρήματα τελειώνουν σέ -ω λέμε ὅτι εἶναι ρήματα **ἐνεργητικῆς φωνῆς**.

2. Όσα ρήματα τελειώνουν σέ -μαι λέμε ὅτι εἶναι ρήματα **παθητικῆς φωνῆς**.

Δηλαδή : τά ρήματα ἔχουν δύο φωνές : 1) τήν **ἐνεργητική φωνή** καί 2) τήν **παθητική φωνή**.

ΑΣΚΗΣΗ 94.— Νά γράφεις σέ δύο χωριστές στήλες τά ρήματα τῆς ἐνεργητικῆς καί τῆς παθητικῆς φωνῆς ἀπό τά παρακάτω : τρέχω, θυμοῦμαι, πηδῶ, παίζω, κρατιέμαι, δροσίζω, πλέκω, μαζεύομαι, σβήνω, φωτίζομαι, χτενίζω, κοιμοῦμαι, βουτῶ, κρύβω, δείχνω, χάνομαι, δένω, φαίνομαι, παιδεύομαι.

Ἄριθμοί τοῦ ρήματος

ὁ δάσκαλος διδάσκει —οἱ δάσκαλοι διδάσκουν
τό παιδί τρέχει —τά παιδιά τρέχουν

Ὅπως τά ὀνόματα, ἔτσι καί τά ρήματα ἔχουν δύο ἀριθμούς : **ἐνικό** καί **πληθυντικό**.

Πρόσωπα τοῦ ρήματος

Ἐνικός	Πληθυντικός
1 ^ο ἐγώ παίζω	ἐμεῖς παίζουμε
2 ^ο ἐσύ παίζεις	ἐσεῖς παίζετε
3 ^ο αὐτός παίζει	αὐτοί παίζουν

Τό ρῆμα σέ κάθε ἀριθμό ἔχει **τρία πρόσωπα**.

Τό **α'** πρόσωπο ἐνικοῦ δέχεται τήν ἀντωνυμία ἐγώ : ἐγώ παίζω.

Τό **β'** πρόσωπο ἐνικοῦ δέχεται τήν ἀντωνυμία ἐσύ : ἐσύ παίζεις.

Τό **γ'** πρόσ. ἐνικοῦ δέχεται τήν ἀντωνυμία αὐτός : αὐτός παίζει.

Τό **α'** πρόσ. πληθυντικοῦ δέχεται τήν ἀντωνυμία ἐμεῖς : ἐμεῖς παίζουμε.

Τό **β'** πρόσ. πληθυντικοῦ δέχεται τήν ἀντωνυμία ἐσεῖς : ἐσεῖς παίζετε.

Τό **γ'** πρόσ. πληθυντικοῦ δέχεται τήν ἀντωνυμία αὐτοί : αὐτοί παίζουν.

ΑΣΚΗΣΗ 95.— Νά βρεῖς σέ ποιό πρόσωπο καί σέ ποιόν ἀριθμό εἶναι τά παρακάτω ρήματα : τρέχω, γράφεις, δένουμε, κρύβει, πλέκετε, ἀνοίγουν, ἀρπάζεις, δείχνετε, κουρεύω, παύει, σκύβουν, μαζεύετε.

ΑΣΚΗΣΗ 96.— Νά τρέψεις τίς παρακάτω φράσεις στόν πληθυντικό :

Τό παιδί τρέχει. Ἡ μητέρα ράβει. Ἐσύ χορεύεις. Ἐγώ διαβάζω. Αὐτός μαγειρεύει. Ὁ σκύλος γαυγίζει. Ὁ ψαράς ψαρεύει. Ἐκεῖνος καρφώνει. Ἡ μαθήτρια γράφει.

ΑΣΚΗΣΗ 97.— Νά τρέψεις τίς παρακάτω φράσεις στόν ἐνικό : Ἐμεῖς γράφουμε. Ἐκεῖνες παίζουν. Τά παιδιά φωνάζουν. Ἐσεῖς φεύγετε. Οἱ ἐργάτες δουλεύουν. Ἐμεῖς δίνουμε. Ἐσεῖς παίρνετε. Οἱ μαθήτριες διαβάζουν. Οἱ γεωργοί ὀργώνουν.

Ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος

1) Ἐγώ γράφω. Ἐσύ παίζεις. Αὐτός τρέχει.

Στίς προτάσεις αὐτές τά ρήματα φανερώνουν κάτι ὀρισμένο καί βέβαιο. Γι' αὐτό λέμε ὅτι εἶναι στήν **ὀριστική ἐγκλίση**.

2) Ἐγώ θέλω νά γράφω. Ἄς παίζεις ὅσο θέλεις.

Ἄν παίζεις φρόνιμα, δέν κουράζεσαι.

Ὅταν τρέχεις, ἰδρώνεις.

Στίς φράσεις αὐτές τά ρήματα νά γράφω, ἄς παίζεις, ἄν παίζεις, ὅταν τρέχεις, ἔχουν μπροστά τους τίς λέξεις

νά, ἄς, ἄν, ὅταν. Τά ρήματα πού ἔχουν μπροστά τους τέτοιες λέξεις δέ φανερώνουν κάτι βέβαιο, παρά κάτι πού θέλουμε νά γίνει ἢ περιμένουμε νά γίνει. Ἔτσι λ.χ., ὅταν λέμε ἄς παίζεις, δείχνουμε ὅτι θέλουμε νά παίζεις (δέν εἶναι ὅμως βέβαιο ὅτι παίζεις).

Τά ρήματα πού ἔχουν μπροστά τους τίς λέξεις νά, ἄς, ἄν, ὅταν κτλ. λέμε ὅτι εἶναι στήν **ὑποτακτική ἔγκλιση**.

3) *Γράφε* προσεχτικά. *Φέρε* τό βιβλίο. *Κλείσε* τό παράθυρο.

Στίς προτάσεις αὐτές τά ρήματα *γράφε*, *φέρε*, *κλείσε* δείχνουν κάποια προσταγή.

Ὅταν τά ρήματα φανερώνουν κάποια προσταγή, λέμε ὅτι εἶναι στήν **προστακτική ἔγκλιση**.

Λοιπόν τά ρήματα ἔχουν **τρεις ἔγκλίσεις**: 1) τήν **ὀριστική**, 2) τήν **ὑποτακτική** καί 3) τήν **προστακτική**.

ΑΣΚΗΣΗ 98.— Νά βρεῖς σέ ποιά ἔγκλιση εἶναι κάθε ρήμα στίς παρακάτω φράσεις.

Ἄνοιξε τό παράθυρο. — *Γράφω* τό μάθημα. — *Ὅταν γράφω* τό μάθημα, δέ *μιλῶ*. — *Ἐσύ διαβάζεις*. — *Ἄν διαβάζεις* προσεχτικά, *μαθαίνεις* εὐκολα τό μάθημα. — *Ἐμεῖς τρέχουμε*. — *Κλείσε* τό βιβλίο καί *γράψε* τήν ἄσκηση.

Μετοχή

Ἐνεργητική φωνή

τρέχω - τρέχοντας

παίζω - παίζοντας

πηδῶ - πηδώντας

Παθητική φωνή

δένομαι - δεμένος

λόνομαι - λυμένος

φορτώνομαι - φορτωμένος

Τά ρήματα ἔκτός ἀπό τίς τρεῖς ἔγκλίσεις ἔχουν καί

έναν τύπο πού μοιάζει μέ ἐπίθετο : *τρέχοντας, παίζοντας, πηδώντας, δεμένος, λυμένος, φορτωμένος*.

Ὁ τύπος αὐτός τοῦ ρήματος λέγεται **μετοχή**.

Ὅπως βλέπουμε στά παραπάνω παραδείγματα, τά ρήματα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς ἔχουν μετοχή πού τελειώνει σέ *-οντας* ἢ *-ώντας*, ἐνῶ τά ρήματα τῆς παθητικῆς φωνῆς ἔχουν μετοχή πού τελειώνει σέ *-μένος*.

Ἡ μετοχή τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς

γράφω - γράφοντας, τρέχω - τρέχοντας

γελῶ - γελώντας, πηδῶ - πηδώντας

Ἡ ἐνεργητική μετοχή ὅταν τονίζεται στήν προπαραλήγουσα γράφεται μέ ο : *γράφοντας*, ἐνῶ ὅταν τονίζεται στήν παραλήγουσα γράφεται μέ ω : *γελώντας*.

Οἱ μετοχές αὐτές πού τελειώνουν σέ *-οντας* καί *-ώντας*, δηλαδή οἱ μετοχές τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, εἶναι **ἄκλιτες**.

Ἡ μετοχή τῆς παθητικῆς φωνῆς

δένομαι - δεμένος

λόνομαι - λυμένος

πλέκομαι - πλεγμένος

φορτώνομαι - φορτωμένος

Ἡ μετοχή τῆς παθητικῆς φωνῆς τελειώνει σέ *-μένος* πού κλίνεται σάν ἐπίθετο : *ὁ δεμένος - ἡ δεμένη - τό δεμένο, ὁ λυμένος - ἡ λυμένη - τό λυμένο* κτλ.

ΑΣΚΗΣΗ 99.— Νά βρεῖς στίς παρακάτω φράσεις ποιές μετοχές εἶναι καί νά ξεχωρίσεις τίς ἐνεργητικές ἀπό τίς παθητικές.

Τό παιδί *ἔφυγε τρέχοντας*.— Τό ἀμάξι εἶναι *φορτωμένο*.— Εἶσαι πολύ *γελασμένος*.— *Ρωτώντας* πᾶς στήν Πόλη.— Αὐτοί *χορεύουν τραγουδώντας*.— *Προχωροῦμε βλέποντας* καί *κάνοντας*.— Ν' ἀφή-

σεις τήν πόρτα κλεισμένη και τά παράθυρα άνοιγμένα.— Του πι-
κραμένου τά χείλη δέ γελοῦν.— Ό πνιγμένος άπό τά μαλλιά του
πιάνεται.

Έρωτήσεις

1) Ποιές λέξεις λέγονται *ρήματα*;— 2) Πόσες και ποιές *φωνές* έχουν τά ρή-
ματα;— 3) Πόσους *άριθμούς* έχουν;— 4) Πόσα *πρόσωπα* έχει κάθε άριθμός;—
5) Πόσες και ποιές *έγκλίσεις* έχουν τά ρήματα;— 6) Τί σημασία έχει ή κάθε έγκ-
κλιση; 7) Τί λέγεται *μετοχή*;— 8) Πώς τελειώνει ή ένεργητική και πώς ή πα-
θητική μετοχή;— 9) Ποιά ρήματα έχουν ένεργητική μετοχή σέ *-οντας* (μέ δμικρον)
και ποιά σέ *-ώντας* (μέ ώμέγα);— 10) Πώς κλίνεται ή παθητική μετοχή σέ *-μένος*;

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Τί φανερώνουν οί χρόνοι

<i>Τώρα</i> (τό παρόν)	<i>Πρίν</i> (τό παρελθόν)	<i>Έπειτα</i> (τό μέλλον)
δένω	έδενα, έδεσα έχω δέσει, είχα δέσει	θά δένω, θά δέσω θά έχω δέσει

1) *Έγώ δένω.* Έδω τό ρήμα φανερώνει ότι κάτι γί-
νεται *τώρα*, δηλαδή στό **παρόν**.

2) *Έγώ έδενα, έδεσα, έχω δέσει, είχα δέσει.* Έδω τά
ρήματα φανερώνουν ότι κάτι έγινε *πρίν*, δηλαδή στό **πα-**
ρελθόν.

3) *Έγώ θά δένω, θά δέσω, θά έχω δέσει.* Έδω τά
ρήματα φανερώνουν ότι κάτι θά γίνει *έπειτα*, δηλαδή στό
μέλλον.

Έπομένως κάθε ρήμα έχει ξεχωριστούς τύπους, πού δεί-
χνουν *πότε* γίνεται μία ένεργεια, δηλαδή άν γίνεται στό
παρόν (τώρα) ή άν έγινε στό παρελθόν (πρίν) ή άν θά
γίνει στό μέλλον (έπειτα).

Οί τύποι του ρήματος πού φανερώνουν πότε γίνεται
μία ένεργεια λέγονται **χρόνοι**.

α) Οί χρόνοι για τό παρόν

(Ένεστώτας, παρακείμενος)

1) *Έγώ δένω. Έγώ γράφω. Έγώ λύνω τό πρόβλημα.*

Ό χρόνος αυτός πού φανερώνει ότι κάτι γίνεται τώρα
λέγεται **ένεστώτας**.

2) *Έγώ έχω δέσει. Έχω γράψει. Έχω λύσει.*

Έδω τά ρήματα *έχω δέσει, έχω γράψει, έχω λύσει*
δείχνουν ότι ή ένεργεια έχει γίνει στό παρελθόν και τώρα
είναι πιά τελειωμένη.

Ό χρόνος πού φανερώνει ότι κάτι έχει γίνει στό πα-
ρελθόν και βρίσκεται τώρα τελειωμένο λέγεται **παρακεί-**
μενος.

β) Οί χρόνοι για τό παρελθόν

(παρατατικός, άόριστος, ύπερσυντέλικος)

1) *Έγώ έδενα. Έγώ έγραφα. Έγώ έλυσα τό πρόβλημα.*

Έδω τά ρήματα σημαίνουν ότι κάτι γινόταν *στά πε-*
ρασμένα (στό παρελθόν) διαρκώς.

Ό χρόνος πού φανερώνει ότι κάτι γινόταν στό πα-
ρελθόν διαρκώς λέγεται **παρατατικός**.

2) *Έγώ έδεσα. Έγώ έγραφα. Έγώ έλυσα τό πρόβλημα.*

Έδω τά ρήματα δείχνουν ότι ή ένεργεια έγινε στό
παρελθόν όχι διαρκώς, παρά σέ μία στιγμή.

Ό χρόνος πού φανερώνει ότι κάτι έγινε στό παρελ-
θόν μία φορά λέγεται **άόριστος**.

3) *Όταν έφτανες, έγώ είχα φύγει.*

Έδω τά ρήματα δείχνουν ότι ή ένεργεια είχε γίνει και
είχε τελειώσει στό παρελθόν (*τότε*).

Ὁ χρόνος πού φανερώνει ὅτι κάτι ἦταν τελειωμένο στό παρελθόν πρὶν γίνῃ κάτι ἄλλο λέγεται **ὑπερσυντέλικος**.

γ) Οἱ χρόνοι γιὰ τὸ μέλλον

(Μέλλοντας ἐξακολουθητικός, στιγμιαίος, συντελεσμένος)

1) Ἐγὼ θὰ δένω. Ἐγὼ θὰ γράφω. Ἐγὼ θὰ λύσω.

Ἐδῶ τὰ ρήματα δείχνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια θὰ γίνῃ στό μέλλον διαρκῶς.

Ὁ χρόνος πού φανερώνει ὅτι κάτι θὰ γίνῃ στό μέλλον διαρκῶς (ἐξακολουθητικά) λέγεται **μέλλοντας ἐξακολουθητικός**.

2) Ἐγὼ θὰ δέσω, θὰ γράφω, θὰ λύσω.

Ἐδῶ τὰ ρήματα δείχνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια θὰ γίνῃ στό μέλλον ὄχι διαρκῶς, παρὰ σέ μιὰ στιγμή.

Ὁ χρόνος πού φανερώνει ὅτι κάτι θὰ γίνῃ στό μέλλον μιὰ φορά (στιγμιαῖα) λέγεται **μέλλοντας στιγμιαίος**.

3) Ἐγὼ θὰ ἔχω δέσει, θὰ ἔχω γράφει, θὰ ἔχω λύσει.

Ἐδῶ τὰ ρήματα δείχνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια θὰ ἔχει γίνῃ καί θὰ ἔχει τελειώσει στό μέλλον.

Ὁ χρόνος πού φανερώνει ὅτι κάτι θὰ ἔχει γίνῃ καί θὰ εἶναι τελειωμένο (συντελεσμένο) στό μέλλον σέ μιὰ ὀρισμένη στιγμή λέγεται **μέλλοντας συντελεσμένος**.

Οἱ ὀχτώ χρόνοι

Ἀπὸ τὰ παραπάνω βλέπουμε ὅτι ὄλοι οἱ χρόνοι εἶναι **ὀχτώ**. Ἡ συνηθισμένη σειρά τους στήν κλίση τῶν ρημάτων εἶναι :

- 1) **ἐνεστώτας** : ἐγὼ δένω.
- 2) **παρατατικός** : ἐγὼ ἔδενα,
- 3) **μέλλοντας ἐξακολουθητικός** : ἐγὼ θὰ δένω,
- 4) **μέλλοντας στιγμιαίος** : ἐγὼ θὰ δέσω,
- 5) **ἀόριστος** : ἐγὼ ἔδεσα,
- 6) **παρακείμενος** : ἐγὼ ἔχω δέσει,
- 7) **ὑπερσυντέλικος** : ἐγὼ εἶχα δέσει,
- 8) **μέλλοντας συντελεσμένος** : ἐγὼ θὰ ἔχω δέσει.

Χρόνοι μονολεκτικοί καί περιφραστικοί

Μονολεκτικοί	Περιφραστικοί
Ἐνεστώτας : δένω	Ἐξακολουθ. μέλλοντας : θὰ δένω
Παρατατικός : ἔδενα	Στιγμιαίος μέλλοντας : θὰ δέσω
Ἀόριστος : ἔδεσα	Παρακείμενος : ἔχω δέσει
	Ἐπερσυντέλικος : εἶχα δέσει
	Συντελεσμένος μέλλ. : θὰ ἔχω δέσει

1) Ὁ **ἐνεστώτας**, ὁ **παρατατικός** καί ὁ **ἀόριστος** στήν ὀριστική σχηματίζονται μέ μιὰ λέξη. Οἱ χρόνοι αὐτοί λέγονται **μονολεκτικοί**.

2) Οἱ ἄλλοι χρόνοι, δηλαδή ὁ **ἐξακολουθητικός μέλλοντας**, ὁ **στιγμιαίος μέλλοντας**, ὁ **παρακείμενος**, ὁ **ὑπερσυντέλικος** καί ὁ **συντελεσμένος μέλλοντας** σχηματίζονται μέ δύο ἢ τρεῖς λέξεις. Οἱ χρόνοι αὐτοί λέγονται **περιφραστικοί**.

ΑΣΚΗΣΗ 100.— Νά ξεχωρίσεις τούς μονολεκτικούς καί τούς περιφραστικούς χρόνους τῶν ρημάτων στίς παρακάτω φράσεις :

Ὁ μαθητής ἔγραψε τὸ μάθημα.— Αὐριο θὰ γράφω ἓνα γράμμα στό φίλο μου.— Χτές ἀγόρασα δύο βιβλία.— Προχτές εἶχα ἀγοράσει ἄλλα τρία βιβλία.— Τὸ ἀπόγευμα θὰ ἔρθῃ ὁ Νίκος.— Ὡς τότε θὰ ἔχω διαβάσει ὄλα τὰ μαθήματα.— Ἐγὼ ἔγραφα κι ἐσύ ἔπαιζες.— Ἐχω λύσει τὰ προβλήματα.

Ἑρωτήσεις

- 1) Τί λέγονται *χρόνοι* τοῦ ρήματος ;— 2) Ποιός χρόνος φανερώνει τό *παρόν* ;
3) Ποιοί χρόνοι φανερώνουν τό *παρελθόν* καί ποιοί φανερώνουν τό *μέλλον* ;— 4)
Πόσοι καί ποιοί εἶναι οἱ χρόνοι καί ποιά σημασία ἔχει ὁ καθένας ;— 5) Ποιοί
χρόνοι λέγονται *μονολεκτικοί* καί ποιοί λέγονται *περιφραστικοί* ;

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Θέμα, κατάληξη καί χαρακτήρας

δέν-ω, ἰδρῦ-εις, παιδεύ-ει, ἀκοῦ-τε

Ὅπως τά ὀνόματα, ἔτσι καί τά ρήματα ἔχουν **θέμα**
καί **κατάληξη**.

Θέμα εἶναι τό μέρος τοῦ ρήματος πού εἶναι στήν ἀρχή τοῦ
τύπου καί μένει πάντα τό ἴδιο : *δεν-*, *ιδρυ-*, *παιδευ-*, *ἀκου-*.

Κατάληξη εἶναι τό μέρος τοῦ ρήματος πού εἶναι πρὸς
τό τέλος καί ἀλλάζει μορφή : *-ω, -εις, -ει* κτλ.

Ὁ τελευταῖος φθόγγος τοῦ θέματος λέγεται *χαρακτήρας*.

Στό ρῆμα *δέν-ω*, θέμα εἶναι τό *δεν-*, χαρακτήρας εἶναι
τό *ν*. Στό ρῆμα *ἰδρῦ-ω* θέμα εἶναι τό *ιδρυ-* καί χαρακτήρας
τό *ν*. Στό *παιδεύ-ω* θέμα εἶναι τό *παιδευ-* καί χαρακτήρας
τό *ν*. Στό *ἀκού-ω* θέμα εἶναι τό *ἀκου-* καί χαρακτή-
ρας τό *ου*.

ΑΣΚΗΣΗ 101.— Νά βρεῖς τό θέμα, τήν κατάληξη καί τό χαρα-
κτήρα στά παρακάτω ρήματα : *μαγεύω, πλέκω, κερδίζω, λείπω,*
χάνω, ἀπλώνω, ἀρχίζω, τρέχω, λύνω, ράβω, ἀνοίγω, κλαίω, δανείζω,
κουρεύω, ἀλέθω.

Συλλαβική αὔξηση

	Ἑνεστώτας	Παρατατικός	Ἀόριστος
1)	δένω	ἔ-δενα	ἔ-δεσα
	γράφω	ἔ-γραφα	ἔ-γραψα

Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπό σύμφωνο παίρνουν στόν
παρατατικό καί στόν ἀόριστο τῆς ὀριστικῆς πρὶν ἀπό τό
θέμα τους ἓνα *ε* : *δένω, ἔ-δενα, ἔ-δεσα*. Τό *ε* αὐτό λέγεται
συλλαβική αὔξηση.

2) *θέλω - ἤθελα* *ξέρω - ἤξερα*

Τά ρήματα *θέλω* καί *ξέρω* παίρνουν στόν παρατατικό
συλλαβική αὔξηση *η* ἀντί *ε*.

3) *ἔδενα - ἔδενες - ἔδενε - δέναμε - δένατε - ἔδεναν*

Ὅπως βλέπουμε στά παραπάνω παραδείγματα, ἡ
αὔξηση μένει ὅταν τονίζεται καί χάνεται ὅταν δέν τονίζεται.

4) *ἀγοράζω, ἀγόραζα, ἀγόρασα - ἀγοράζομαι, ἀγοραζόμουν,*
ἀγοράστηκα, ἀγορασμένος

έτοιμάζω, έτοιμάζα, έτοιμάστηκα.

ιδρύω, ίδρυα, ίδρύθηκα.

δρίζω, δριζα, δρίστηκα.

όπλιζω, όπλιζα, όπλίστηκα.

Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπό φωνῆεν ἢ δίψηφο δέν
παίρνουν αὔξηση, ἀλλά κρατοῦν τό φωνῆεν ἢ τό δίψηφο
σέ ὅλους τοὺς χρόνους. Ἐξαιροῦνται τά ρήματα : *ἔχω - εἶχα,*
ἔρχομαι - ἦρθα, εἶμαι - ἦμουν.

Βοηθητικά ρήματα - Ἀπαρέμφατα

<i>Ἐνεργητική φωνή</i>	<i>Παθητική φωνή</i>
Παρακείμενος : ἔχω δέσει	ἔχω δεθεῖ ἢ εἶμαι δεμένος
Ἵπερσυντέλικος : εἶχα δέσει	εἶχα δεθεῖ ἢ ἦμουν δεμένος
Συντελ. μέλλοντ. : θά ἔχω δέσει	θά ἔχω δεθεῖ ἢ θά εἶμαι δεμένος

Ὅπως βλέπουμε, ὁ παρακείμενος, ὁ Ἵπερσυντέλικος καί ὁ συντελεσμένος μέλλοντας σχηματίζονται μέ τή βοήθεια τῶν ρημάτων ἔχω καί εἶμαι. Τά δύο αὐτά ρήματα, πού βοηθοῦν στήν κλίση τῶν ρημάτων, λέγονται **βοηθητικά**.

Μαζί μέ τό ρήμα ἔχω στους χρόνους αὐτούς πηγαίνει ὁ ἄκλιτος τύπος δέσει γιά τήν ἐνεργητική φωνή καί δεθεῖ γιά τήν παθητική. Οἱ τύποι αὐτοί πού συνοδεύουν τό ἔχω εἶναι ἄκλιτοι καί λέγονται **ἀπαρέμφατα**.

Τό ἐνεργητικό ἀπαρέμφατο : ἔχω δέσει, γράφει, πλέξι κτλ. γράφεται μέ *ει* στό τέλος.

Τό παθητικό ἀπαρέμφατο : ἔχω δεθεῖ, γραφτεῖ, πλεχτεῖ κτλ. γράφεται μέ *ει* στό τέλος καί μέ περισπωμένη.

Οἱ δύο συζυγίες τῶν ρημάτων

<i>Πρώτη συζυγία</i>	<i>Δεύτερη συζυγία</i>
Ἐνεργ. φωνή : δένω, παιδεύω	ἀγαπῶ, ἀργῶ
Παθητ. φωνή : δένομαι, παιδεύομαι	ἀγαπιέμαι, θυμοῦμαι

Οἱ κλίσεις τῶν ρημάτων λέγονται **συζυγίες**. Τά ρήματα χωρίζονται σέ **δύο συζυγίες**.

1) Ἡ **πρώτη συζυγία** ἔχει ὅλα τά ρήματα πού τελειώνουν στήν ἐνεργητική φωνή σέ -ω ἄτονο καί στήν παθητική φωνή σέ -ομαι : δένω - δένομαι, παιδεύω - παιδεύομαι.

2) Ἡ **δεύτερη συζυγία** ἔχει ὅλα τά ρήματα πού τελειώνουν στήν ἐνεργητική φωνή σέ -ῶ μέ περισπωμένη : ἀγαπῶ, ἀργῶ καί στήν παθητική σέ -ιέμαι ἢ -οῦμαι : ἀγαπιέμαι, θυμοῦμαι.

ΑΣΚΗΣΗ 102.— Νά ξεχωρίσεις σέ δύο στήλες τά ρήματα τῆς πρώτης καί τῆς δεύτερης συζυγίας : παίζω, κλαίω, ἐργάζομαι, πετῶ, τρυπῶ, ἔρχομαι, λυποῦμαι, κρατιέμαι, νικῶ, δροσίζω, γυρεύω, μάχομαι, τιμῶ, χάνω, τρυπιέμαι.

Ἑρωτήσεις

- 1) Ποιό μέρος τοῦ ρήματος λέγεται *θέμα* καί ποιό *κατάληξη*;—
- 2) Τί λέγεται *χαρακτήρας*;—
- 3) Τί λέγεται *συλλαβική ἀξίση*;—
- 4) Ποιά εἶναι τά *βοηθητικά ρήματα* καί γιατί λέγονται ἔτσι;—
- 5) Ποιές λέξεις λέγονται *ἀπαρέμφατα*;—
- 6) Πῶς γράφονται στό τέλος τό ἐνεργητικό καί τό παθητικό *ἀπαρέμφατο*;—
- 7) Πόσες εἶναι οἱ *συζυγίες* τῶν ρημάτων καί ποιά ρήματα ἔχει ἡ κάθε συζυγία;

ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΒΟΗΘΗΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Τό ρήμα ἔχω

Μονολεκτικοί χρόνοι				
Ἐνεστώτας				Παρατατικός
Ὁριστική	Ὑποτακτική (νά, ὅταν, γιά νά)	Προστακτική	Μετοχή	
ἔχω ἔχεις ἔχει ἔχουμε (ἔχομε) ἔχετε ἔχουν	ἔχω ἔχεις ἔχει ἔχουμε (ἔχομε) ἔχετε ἔχουν	ἔχε ἔχετε	 ἔχοντας	εἶχα εἶχες εἶχε εἶχαμε εἶχατε εἶχαν
Περιφραστικός χρόνος : Μέλλοντας : θά ἔχω				
2. Τό ρήμα εἶμαι				
Μονολεκτικοί χρόνοι				
Ἐνεστώτας			Παρατατικός	
Ὁριστική καί Ὑποτακτική	Μετοχή			
εἶμαι εἶσαι εἶναι εἶμαστε εἴστε εἶναι	ὄντας		ἡμουν ἦσουν ἦταν ἦμαστε ἦσατε ἦταν	
Περιφραστικός χρόνος : Μέλλοντας : θά εἶμαι				

Τά ρήματα ἔχω καί εἶμαι δέν ἔχουν ἄλλους χρόνους.

ΑΣΚΗΣΗ 103.— Γράψε πέντε προτάσεις μέ τό ρήμα ἔχω σέ διαφόρους χρόνους. (Παράδειγμα : ἔχω ἕνα δέμα μέ βιβλία. Ὁ Πέτρος εἶχε μεγάλη δύναμη κτλ.).

ΑΣΚΗΣΗ 104.— Γράψε 5 προτάσεις μέ τό ρήμα εἶμαι σέ διαφόρους χρόνους.

ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ

1. Ἐνεργητική φωνή δένω

ΧΡΟ- ΝΟΙ	Ὁριστική	Ὑποτακτική (νά, ὅταν, γιά νά κτλ.)	Προστακτική	Ἀπαρέμφατο	Μετοχή	ΧΡΟ- ΝΟΙ	Ὁριστική
Ἐνεστώτας	δένω δένεις δένει δένομε, δένετε δένουν	δένω δένεις δένει δένομε, δένετε δένουν	δένε δένετε		δένοντας	Παρατατικός	ἔδενα ἔδενες ἔδενε δέναμε δένατε ἔδεναν
Ἀόριστος	ἔδεσα ἔδεσες ἔδεσε δέσαμε δέσατε ἔδεσαν	δέσω δέσεις δέσει δέσομε, δέσετε δέσουν	δέσε δέστε	δέσει			
Περιφραστικοί Χρόνοι	Ὁριστική		Ὑποτακτική		Ὑποτακτική Παρακείμενος		
Ἐξαικολουθητικός μέλλοντας :		θά δένω, θά δένεις, θά δένει κτλ.		νά ἔχω δέσει, νά ἔχεις δέσει, νά ἔχομε δέσει κτλ.			
Στηνμαίος μέλλοντας :		θά δέσω, θά δέσεις, θά δέσει κτλ.		νά ἔχει δέσει, νά ἔχομε δέσει κτλ.			
Παρακείμενος :		ἔχω δέσει, ἔχεις δέσει (ἢ ἔχω δεμένο κτλ.).		νά ἔχει δέσει, νά ἔχομε δέσει κτλ. (ἢ νά ἔχω δεμένο, νά ἔχεις δεμένο κτλ.).			
Ὑπερσυντέλικος :		εἶχα δέσει, εἶχες δέσει (ἢ εἶχα δεμένο κτλ.).		νά εἶχε δέσει, νά εἶχες δεμένο κτλ.).			
Σύντελεσμένος μέλλ. :		θά ἔχω δέσει (ἢ θά ἔχω δεμένο κτλ.).		νά ἔχω δέσει, νά ἔχομε δεμένο κτλ.).			

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

1. Ἡ ὀριστική

1) Ἡ ὀριστική στὸν ἐνεστώτα καὶ στὸν ἐξακολουθη-
τικό μέλλοντα ἔχει καταλήξεις :

-ω, εις, -ει, -ουμε, (-ομε), -ετε, -ουν.

2) Στὸν στιγμιαῖο μέλλοντα οἱ καταλήξεις εἶναι οἱ
ἴδιες, μέ τῆ διαφορά ὅτι παίρνουν ἓνα σ.

3) Ὁ παρατατικός ἔχει καταλήξεις :

-α, -ες, -ε, -αμε, -ατε, -αν.

4) Ὁ ἀόριστος ἔχει καταλήξεις ὅμοιες μέ τὸν παρα-
τατικό, μέ τῆ διαφορά ὅτι παίρνουν ἓνα σ.

5) Ὁ παρακείμενος σχηματίζεται μέ τό ἔχω καί μέ τό
ἄκλιτο ἀπαρέμφατο δέσει : ἔχω δέσει κτλ.

6) Ὁ ὑπερσυντέλικος σχηματίζεται μέ τό εἶχα καί μέ
τό ἄκλιτο ἀπαρέμφατο δέσει : εἶχα δέσει κτλ.

7) Ὁ συντελεσμένος μέλλοντας σχηματίζεται μέ τό θά
ἔχω καί μέ τό ἄκλιτο ἀπαρέμφατο δέσει : θά ἔχω δέσει κτλ.

2. Ἡ ὑποτακτική

Ἡ ὑποτακτική ἔχει μόνο τρεῖς χρόνους : ἐνεστώτα,
ἀόριστο, καί παρακείμενο. Πρὶν ἀπό τό ρῆμα στήν ὑπο-
τακτική βάζουμε τίς λέξεις : νά, γιά νά, ἄν, ἄς, ὅταν κτλ.

1) Ὁ ἐνεστώτας στήν ὑποτακτική ἔχει τίς ἴδιες κατα-
λήξεις μέ τὸν ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς.

2) Ὁ ἀόριστος στήν ὑποτακτική ἔχει τίς ἴδιες κατα-
λήξεις μέ τὸν ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς, μόνο πού παίρνουν
μπροστά ἓνα σ.

3) Ὁ παρακείμενος στήν ὑποτακτική σχηματίζεται μέ
τό νά ἔχω καί τό ἄκλιτο ἀπαρέμφατο δέσει : νά ἔχω δέσει,
νά ἔχεις δέσει κτλ.

3. Ἡ προστακτική

Ἡ προστακτική ἔχει μόνο δύο χρόνους : ἐνεστώτα καί
ἀόριστο. Κάθε χρόνος ἀπ' αὐτούς ἔχει μόνο ἓνα πρόσωπο :
δεύτερο ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ.

Δηλαδή ἡ προστακτική δέν ἔχει πρῶτο πρόσωπο,
οὔτε τρίτο.

1) Στὸν ἐνεστώτα ἡ προστακτική σχηματίζει τό β'
ἐνικό καί τό β' πληθυντικό μέ μιά λέξη, δηλαδή μονολε-
κτικά : δέν-ε, δέν-ετε.

Καταλήξεις : -ε, -ετε.

Στὸν ἀόριστο ἡ προστακτική ἔχει τίς ἴδιες καταλήξεις,
ὅπως στὸν ἐνεστώτα, μόνο πού παίρνουν μπροστά τό σ :
δέσε, δέσετε.

Τό β' πληθυντικό δέσετε λέγεται καί δέστε.

4. Ἡ μετοχή

δέν-οντας. Ἡ μετοχή ἔχει μόνο ἐνεστώτα καί εἶναι ἄκλιτη.

Ἡ κατάληξή της εἶναι -οντας (μέ ὄμικρον).

Οί καταλήξεις πού έχουν σ

- (σ) θά δέσω - έδεσα - νά δέσω - έχω δέσει - δέσε
 (ψ) { θά γράψω - έγραψα - νά γράψω - έχω γράψει - γράψε
 θά κρύψω - έκρυψα - νά κρύψω - έχω κρύψει - κρύψε
 (ξ) { θά πλέξω - έπλεξα - νά πλέξω - έχω πλέξει - πλέξε
 θά τρέξω - έτρεξα - νά τρέξω - έχω τρέξει - τρέξε

Τό σ στήν αρχή τών καταλήξεων γίνεται sé μερικά ρήματα ψ και sé άλλα ξ.

ΑΣΚΗΣΗ 105.— Νά βρεις sé ποιό πρόσωπο, αριθμό, έγκλιση και χρόνο είναι τά παρακάτω ρήματα :

έλυσα, έχω γράψει, είχες χάσει, θά έχετε κρύψει, έπαυες, θά ψήσεις, γράφε, άς διορθώσει, πληρώνουν, νά διπλώσω, νά έχει φορτώσει, κλειδώσε, όταν ζυμώσει, άν λύσει, διάβαζε.

Παράδειγμα : έλυσα = α' ένικό όριστικής άορίστου του ρήματος λύνω.

ΑΣΚΗΣΗ 106.— Γράψε 5 προτάσεις : — 1) μέ τό ρήμα διαβάζω στήν όριστική του ένεστώτα, — 2) μέ τό ρήμα κλείνω στήν προστακτική του άορίστου, — 3) μέ τό ρήμα χάνω στον παρατατικό, — 4) μέ τό ρήμα διορθώνω στήν όριστική του άορίστου και 5) μέ τό ρήμα ράβω στήν όριστική του ένεστώτα.

Παράδειγμα : ό Πέτρος διαβάζει τό μάθημά του.

ΑΣΚΗΣΗ 107.— Γράψε τήν όριστική του ρήματος κρύβω σ' όλους τούς χρόνους.

ΑΣΚΗΣΗ 108.— Γράψε τήν προστακτική και τή μετοχή του ρήματος πλέκω.

2. Παθητική φωνή δένομαι

ΧΡΟ- ΝΟΙ	'Οριστική	'Υποτακτική (νά, όταν, για να κτλ.)	Προστα- κτική	'Απαρέμ- φατο	Μετοχή	ΧΡΟ- ΝΟΙ	'Οριστική		
'Ενεστώτας	δένομαι δένεσαι δένεται δενόμαστε δένεστε δένονται	δένομαι δένεσαι δένεται δενόμαστε δένεστε δένονται	(δένου)			'Αόριστος	δένομαι δένουσιν δενόταν δενόμασθε δενόσασθε δένονταν		
	δέθηκα δέθηκες δέθηκε δεθήκαμε δεθήκατε δέθηκαν	δεθώ δεθείς δεθεί δεθοῦμε δεθείτε δεθούν	δέσου δεθείτε	δεθεί					
Παρακείμενος									
Παρακείμενος		'Οριστική		δεμένος		'Υποτακτική			
Παρακείμενος		'Εξακολουθητικός μέλλοντας : θά δένομαι, θά δένεσαι κτλ. Συγγαμικός μέλλοντας : θά δεθώ, θά δεθείς, θά δεθεί κτλ. Παρακείμενος : έχω δεθεί, είχες δεθεί, (ή είμαι δεμένος κτλ.). 'Υπερσυντέλικος : είχα δεθεί, είχες δεθεί (ή ήμουν δεμένος κτλ.). Συμπlesσόμενος μέλλοντας : θά έχω δεθεί (ή θά είμαι δεμένος κτλ.).		Παρακείμενος		Παρακείμενος		Παρακείμενος νά έχω δεθεί, νά είχες δεθεί, νά έχει δεθεί (ή νά είμαι δε- μένος, νά είσαι δεμένος κτλ.).	
Παρακείμενος		Παρακείμενος		Παρακείμενος		Παρακείμενος			

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

1. Ἡ ὀριστική

1) Ὁ ἐνεστώτας στήν ὀριστική τῆς παθητικῆς φωνῆς καί ὁ ἐξακολουθητικός μέλλοντας ἔχουν τίς ἴδιες καταλήξεις :

-ομαι, -εσαι, -εται, —όμαστε, -εστε, ονται.

Ὅλα τά πρόσωπα γράφονται μέ *αι* στό τέλος, ἐκτός ἀπό τό *α'* καί *β'* πληθυντικό : *δενόμαστε* - *δένεστε*, πού ἔχουν *ε*.

2) Ὁ παρατατικός τῆς παθητικῆς φωνῆς ἔχει τίς καταλήξεις :

-όμουν, -όσουν, -όταν, -όμαστε, -όσαστε -ονταν.

Ὅλες οἱ καταλήξεις ἀρχίζουν ἀπό *ὀμικρον*.

Καί ἐδῶ τό *α'* καί τό *β'* πληθυντικό ἔχουν *ε* στό τέλος.

Τό *γ'* ἐνικό τονίζεται στήν παραλήγουσα : *δενόταν*, ἐνῶ τό *γ'* πληθυντικό τονίζεται στήν προπαραλήγουσα : *δένονταν*.

3) Ὁ στιγμιαίος μέλλοντας τῆς παθητικῆς φωνῆς ἔχει τίς ἴδιες καταλήξεις μέ τόν ἀόριστο τῆς ὑποτακτικῆς, ἀλλά μέ τό *θά* μπροστά ἀπό τό *ρῆμα* *θά* *δεθῶ*, *θά* *δεθεῖς* κτλ.

4) Ὁ ἀόριστος στήν ὀριστική τῆς παθητικῆς φωνῆς ἔχει τίς καταλήξεις :

-θηκα, -θηκες, -θηκε, -θήκαμε, -θήκατε, -θηκαν.

Ὅλα τά πρόσωπα ἀρχίζουν μέ τή συλλαβή *θη* (μέ *ἦτα*).

5) Ὁ παρακείμενος στήν ὀριστική τῆς παθητικῆς φωνῆς σχηματίζεται μέ τό *ἔχω* καί μέ τό ἄκλιτο ἀπαρέμφατο *δεθεῖ* : *ἔχω δεθεῖ*, *ἔχεις δεθεῖ* κτλ.

Ὁ παρακείμενος αὐτός μπορεῖ νά σχηματιστεῖ καί μέ τό βοηθητικό *εἶμαι* μαζί μέ τήν παθητική μετοχή *δεμένος* :

εἶμαι δεμένος, εἶσαι δεμένος, εἶναι δεμένος,
εἶμαστε δεμένοι, εἶστε δεμένοι, εἶναι δεμένοι.

6) Ὁ ὑπερσυντέλικος τῆς παθητικῆς φωνῆς σχηματίζεται μέ τό *εἶχα* καί μέ τό ἄκλιτο ἀπαρέμφατο *δεθεῖ* : *εἶχα δεθεῖ*, *εἶχες δεθεῖ* κτλ.

Ὁ ὑπερσυντέλικος μπορεῖ νά σχηματιστεῖ καί μέ τό βοηθητικό *ἦμουν* μαζί μέ τήν παθητική μετοχή :

ἦμουν δεμένος, ἦσουν δεμένος, ἦταν δεμένος,
ἦμαστε δεμένοι, ἦσαστε δεμένοι, ἦταν δεμένοι.

7) Ὁ συντελεσμένος μέλλοντας τῆς παθητικῆς φωνῆς σχηματίζεται μέ τό *θά ἔχω* καί μέ τό ἄκλιτο ἀπαρέμφατο *δεθεῖ* : *θά ἔχω δεθεῖ*, *θά ἔχεις δεθεῖ* κτλ.

Μπορεῖ ὅμως νά σχηματιστεῖ καί μέ τό βοηθητικό *θά εἶμαι* μαζί μέ τήν παθητική μετοχή :

θά εἶμαι δεμένος, θά εἶσαι δεμένος, θά εἶναι δεμένος,
θά εἶμαστε δεμένοι, θά εἶστε δεμένοι, θά εἶναι δεμένοι.

2. Ἡ ὑποτακτική

Καί στήν παθητική φωνή ἡ ὑποτακτική ἔχει μόνο ἐνεστώτα, ἀόριστο καί παρακείμενο.

1) 'Ο *ένεστώτας* στην ύποτακτική τῆς παθητικῆς φωνῆς ἔχει τῖς ἴδιες καταλήξεις μέ τόν *ένεστώτα* τῆς ὀριστικῆς.

-ομαι, -εσαι, -εται, -όμαστε, -εστε, -ονται.

2) 'Ο *ἀόριστος* στην ύποτακτική τῆς παθητικῆς φωνῆς ἔχει τῖς ἴδιες καταλήξεις μέ τόν *στιγμιαῖο μέλλοντα* τῆς ὀριστικῆς, μόνο πού ὁ στιγμιαῖος μέλλοντας παίρνει τό *θά* μπροστά ἀπό τό ρῆμα.

3) 'Ο *παρακείμενος* στην ύποτακτική τῆς παθητικῆς φωνῆς σχηματίζεται μέ τό *νά ἔχω* καί μέ τό *ἄκλιτο ἀπαρέμφατο δεθεῖ* : *νά ἔχω δεθεῖ, νά ἔχεις δεθεῖ* κτλ. Μπορεῖ ὅμως *νά* σχηματιστεῖ καί μέ τό βοηθητικό ρῆμα *νά εἶμαι* καί μέ τήν παθητική μετοχή *δεμένος*.

*νά εἶμαι δεμένος, νά εἶσαι δεμένος, νά εἶναι δεμένος,
νά εἶμαστε δεμένοι, νά εἴστε δεμένοι, νά εἶναι δεμένοι.*

3. 'Η προστακτική

Καί στην παθητική φωνή ἡ προστακτική ἔχει μόνο *ένεστώτα* καί *ἀόριστο* καί μόνο β' πρόσωπο ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ.

'Ο ἀόριστος στην προστακτική τῆς παθητικῆς φωνῆς ἔχει ἐπίσης τό β' ἐνικό καί τό β' πληθυντικό μονολεκτικά : *δέσου, δεθεῖτε*. Καταλήξεις : -σου, *θεῖτε*.

4. 'Η μετοχή

'Η μετοχή στην παθητική φωνή ἔχει μόνο παρακείμενο μέ κατάληξη -μένος, -μένη, -μένο :

δεμένος, δεμένη, δεμένο.

Αὐτή κλίνεται σάν ἐπίθετο.

Οἱ καταλήξεις πού ἔχουν θ

- (θ) θά δεθῶ - δέθηκα - νά δεθῶ - ἔχω δεθεῖ - δεθεῖτε
(τ) θά κρυφῶ - κρύφτηκα - νά κρυφῶ - ἔχω κρυφτεῖ - κρυφτεῖτε
θά πλεχῶ - πλέχτηκα - νά πλεχῶ - ἔχω πλεχτεῖ - πλεχτεῖτε

Τό θ στην ἀρχή τῶν καταλήξεων σέ πολλά ρήματα γίνεται τ (φτ, χτ, στ) :

- (φτ) θά τριφῶ, τρίφτηκα, νά τριφῶ, ἔχω τριφτεῖ - τριφτεῖτε
θά κουρευῶ, κουρεύτηκα, νά κουρευῶ, ἔχω κουρευτεῖ - κουρευτεῖτε,
(χτ) θά δειχῶ, δείχτηκα, νά δειχῶ, ἔχω δειχτεῖ - δειχτεῖτε,
θά ἀνοιχῶ, ἀνοίχτηκα, νά ἀνοιχῶ, ἔχω ἀνοιχτεῖ - ἀνοιχτεῖτε,
(στ) θά πειστῶ, πείστηκα, νά πειστῶ, ἔχω πειστεῖ, πειστεῖτε,
θά δροσιστῶ, δροσίστηκα, νά δροσιστῶ, ἔχω δροσιστεῖ, δροσιστεῖτε.

ΑΣΚΗΣΗ 109.— Νά βρεῖς σέ ποιοῦ πρόσωπο, ἀριθμό, ἔγκλιση καί χρόνο εἶναι τά παρακάτω ρήματα :

στολιστήκα, ἔχω στολιστεῖ, χάσου, νά χαθῶ, φορτωνόμουν, εἶχε φορτωθεῖ, θά δεχτεῖτε, μεταχειρισμένος, κλειδωμένος, εἶχατε ζημιωθεῖ, νά ψηθεῖ, θά ἔχει ψηθεῖ, νά ἔχετε πληρωθεῖ.

Γενικοί ὀρθογραφικοί κανόνες

1) 'Ενεργητική φωνή

Παθητική φωνή

'Εμεῖς *πλένομε* τά χέρια μας

'Εγώ *πλένομαι* στή βρῦση

'Εμεῖς *χτενίζομε* τά μαλλιά μας

'Εγώ *χτενίζομαι* κάθε πρωί.

Τά ρήματα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς πού δέχονται τήν ἀντωνυμία *ἐμεῖς* καί τελειώνουν σέ *-με* τά γράφουμε μέ *ε* (ἔψιλον) : *ἐμεῖς πλένομε, ἐμεῖς χτενίζομε.*

Τά ρήματα τῆς παθητικῆς φωνῆς πού δέχονται τήν ἀντωνυμία *ἐγώ* καί τελειώνουν σέ *-μαι* τά γράφουμε μέ *αι* : *ἐγώ πλένομαι, ἐγώ χτενίζομαι.*

2) Ἐνεργητική φωνή

Ἔσεῖς πλένετε τά χέρια σας
Ἔσεῖς χτενίζετε τά μαλλιά σας

Παθητική φωνή

Αὐτός πλένεται στή βρύση.
Αὐτός χτενίζεται κάθε πρωί.

Τά ρήματα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς πού δέχονται τήν ἀντωνυμία *ἐσεῖς* καί τελειώνουν σέ *-τε* τά γράφουμε μέ *ε* (ἔψιλον) : *ἐσεῖς πλένετε, ἐσεῖς χτενίζετε.*

Τά ρήματα τῆς παθητικῆς φωνῆς πού δέχονται τήν ἀντωνυμία *αὐτός* καί τελειώνουν σέ *-ται* τά γράφουμε μέ *αι* : *αὐτός πλένεται, αὐτός χτενίζεται.*

ΑΣΚΗΣΗ 110. — Φράσεις γιά ὀρθογραφία. Βλέπετε αὐτό τό σπίτι πού χτίζεται ἀπέναντι ; Βλέπουμε ἕναν ἐργάτη πού ἐργάζεται ἐπάνω καί πολλούς ἄλλους στό κάτω μέρος τοῦ σπιτιοῦ. Φαντάζομαι ὅτι θέλετε νά μάθετε τί γίνεται ἐκεῖ. Ἔρχομαι καί ἐγώ μαζί σας καί πηγαίνουμε νά κοιτάξουμε. Ὅλοι οἱ ἐργάτες ἐργάζονται καί σιγά σιγά τό σπίτι ὅλο καί σηκώνεται ψηλά. Ἔρχεται στιγμή πού τό σπίτι γίνεται τέλειο. Χαίρεται κανεῖς νά τό βλέπει.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Ρήματα σέ *-εὔω*

λιγοστεύω, μαγεύω, παιδεύω, ταξιδεύω, φυτεύω, ψαρεύω, κουρεύω, περισσεύω, χαϊδεύω, ὀνειρεύομαι.

Ἔσα ρήματα τελειώνουν σέ *-εὔω* καί *-εὔομαι* γράφονται μέ **ευ**.

Μόνο τά ρήματα *κλέβω* καί *σέβομαι* γράφονται μέ **β**.

2. Ρήματα σέ *-αίνω*

ἀνασταίνω, ἀνεβαίνω, διαβαίνω, ζεσταίνω, παρασταίνω, κονταίνω, κουτσαίνω, σιχαίνομαι, φαίνομαι.

Ἔσα ρήματα τελειώνουν σέ *-αίνω* καί *-αίνομαι* γράφονται μέ **αι**.

Μόνο τά ρήματα : *δένω, μένω, πλένω*, γράφονται μέ **ε**.

3. Ρήματα σέ *-ίζω*

ἀνθίζω, ἀντικρίζω, δροσίζω, νομίζω, ποτίζω, στολίζω, ἀλατίζω, ἀχνίζω, ἐλπίζω, κερδίζω, μεταχειρίζομαι, φτερνίζομαι.

Ἔσα ρήματα τελειώνουν σέ *-ίζω* καί *-ίζομαι* γράφονται μέ **ι** (γιῶτα).

Ἐξαιροῦνται τά ρήματα : *δανείζω* (μέ **ει**), *ἀθροίζω* (μέ **οι**), *πήζω* καί *πρήζω* (μέ **η**) καί μερικά πού γράφονται μέ **υ** : *ἀναβροῦζω, γογγύζω, δακρῶζω, κατακλύζω* (κατακλυσμός).

4. Ρήματα σέ -ιάζω

αγκαλιάζω, βραδιάζω, λογαριάζω, μονδιάζω, πλαγιάζω, βελονιάζω, θυσιάζω, κοπιάζω, ματιάζω, πλησιάζω, βιάζομαι.

Όσα ρήματα τελειώνουν σέ **-ιάζω** και **-ιάζομαι** γράφονται μέ **ι**.

Έξαιρούνται τά ρήματα : άδειάζω, χρειάζομαι (μέ **ει**) και μοιάζω, μονοιάζω, νοιάζομαι (μέ **οι**).

5. Ρήματα σέ -ώνω

άπλώνω, βεβαιώνω, διορθώνω, διπλώνω, κρυώνω, παγώνω, ελευθερώνω, ένώνω, ζυμώνω, θαμπώνω, καρφώνω, κλειδώνω, κλειδώνομαι.

Όσα ρήματα τελειώνουν σέ **-ώνω** και **-ώνομαι** γράφονται μέ **ω**.

Αυτά τά ρήματα κρατούν τό **ω** σ' όλους τούς χρόνους : διπλώνω, δίπλωνα, δίπλωσα, θά διπλώσω, έχω διπλώσει - διπλώνομαι, διπλώθηκα, έχω διπλωθει, διπλωμένος.

ΑΣΚΗΣΗ 111. — **Φράσεις γιά άρθογραφία :** "Οποιος δέ θέλει νά ζυμώσει πέντε μέρες κοσκινίζει.— Κλειδώνω, μανταλώνω κι ό κλέφτης είναι μέσα.— Γιά χάρη του βασιλικού ποτίζεται κι ή γλάστρα.— Γυρεύω μέ τό βελόνι ν' ανοίξω πηγάδι.— Τών φρονίμων τά παιδιά πρίν πεινάσουν μαγειρεύουν.— Ό καλός καρaboκύρης στή φουρτούνα φαίνεται.— Η άρρώστια μέ τό σακί μπαίνει, μέ τό βελόνι βγαίνει.— Όπως στρώσεις, θά πλαγιάσεις.

Έρωτήσεις

- 1) Πώς γράφονται τά ρήματα πού τελειώνουν σέ **-ώνω** ; Ποιά γράφονται μέ **β** ;— 2) Πώς γράφονται όσα ρήματα τελειώνουν σέ **-αίνω** ; Ποιά γράφονται μέ **ε** ;— 3) Πώς γράφονται όσα ρήματα τελειώνουν σέ **-ίζω** ; Ποιά γράφονται άλλιώς ;— 4) Πώς γράφονται τά ρήματα πού τελειώνουν σέ **-ιάζω** ; Ποιά γράφονται άλλιώς ;— 5) Πώς γράφονται τά ρήματα πού τελειώνουν σέ **-ώνω** ;

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΖΥΓΙΑ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

α) Τό ρήμα άγαπώ (-άς, ά)

ΧΡΟ- ΝΟΙ	Όριστική και Υποτακτική	Προσ- τακτική	Απαρέμ- φατο	Μετοχή	ΧΡΟ- ΝΟΙ	Όριστική
Έκθετος	άγαπώ άγαπās άγαπās, άγαπάει άγαπούμε, άγαπάμε άγαπάτε άγαπούν, άγαπών(ε)	άγάπα άγαπάτε		άγαπώντας	Παθητικός	άγαπούσα άγαπούσες άγαπούσε άγαπούσαμε άγαπούσατε άγαπούσαν
	άγάπησα άγάπησες άγάπησε άγαπήσαμε άγαπήσατε άγάπησαν	άγάπησε άγαπήσατε	άγαπήσει άγαπήσατε	άγαπώντας		
Άόριστος						
Λειτουργικοί χρόνοι	Όριστική			Υποτακτική	Παρακείμενος	
	<p>*Εξακολουθ. μέλλοντας : θά άγαπώ, θά άγαπās κτλ. Στιγμ. μέλλοντας : θ' άγαπήσω, θ' άγαπήσεις κτλ. Παρακείμενος : έχω άγαπήσει (ή έχω άγαπημένο κτλ.). Υπερσυντέλικος : είχα άγαπήσει (ή είχα άγαπημένο κτλ.). Συντελ. μέλλ. : θά έχω άγαπήσει (ή θά έχω άγαπημένο κτλ.).</p>				<p>νά έχω άγαπήσει, νά έχεις άγαπήσει, νά έχει άγαπήσει (ή νά έχω άγαπημένο κτλ.).</p>	

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τά ρήματα τῆς δεύτερης συζυγίας διαφέρουν ἀπό τά ρήματα τῆς πρώτης συζυγίας μόνο στὸν ἐνεστώτα, παρατατικό καὶ ἐξακολουθητικό μέλλοντα : ἀγαπῶ, ἀγαποῦσα, θά ἀγαπῶ.

Οἱ ἄλλοι χρόνοι σχηματίζονται ὅπως καὶ στὴν πρώτη συζυγία : θά ἀγαπήσω, ἀγάπησα, ἔχω ἀγαπήσει κτλ.

Ὅπως τὸ ἀγαπῶ κλίνονται τά ρήματα : γλεντῶ, κεντῶ, κολλῶ, κυβερνῶ, μελετῶ, νικῶ, ρωτῶ, τιμῶ, χαιρετῶ, χτυπῶ κτλ. Ἐπίσης τά ρήματα : γελῶ, διψῶ, κρεμῶ, ξεχνῶ, πεινῶ, περνῶ, χαλῶ, πού ἔχουν ἀόριστο σέ -ασα : γέλασα, δίψασα, κρέμασα κτλ.

β) Τὸ ρῆμα λαλῶ

Ἐνεστώτας			
Ὅριστική	Ἐποτακτική	Προστακτική	Μετοχή
λαλῶ λαλεῖς λαλεῖ λαλοῦμε λαλεῖτε λαλοῦν	λαλῶ λαλεῖς λαλεῖ λαλοῦμε λαλεῖτε λαλοῦν	λάλει λαλεῖτε	λαλώντας

Οἱ ἄλλοι χρόνοι καὶ οἱ ἐγκλίσεις σχηματίζονται ὅπως καὶ στὰ προηγούμενα.

Ὅπως τὸ λαλῶ κλίνονται τά ρήματα : ἀδικῶ, ἀργῶ, ἐνεργῶ, ἐπιθυμῶ, θρηγῶ, καλλιερῶ, κατοικῶ, ποθῶ, προχωρῶ, προσπαθῶ, φιλῶ, ὠφελῶ κτλ.

Ἐπίσης τά ρήματα : ἀφαιρῶ, διαιρῶ, καλῶ, μπορῶ, συναιρῶ κτλ., πού ἔχουν ἀόριστο σέ -εσα : ἀφαίρεσα, διαίρεσα, κάλεσα κτλ.

ΑΣΚΗΣΗ 112.— Κλίνει σέ ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τὸ ρῆμα *πηδῶ*.

ΑΣΚΗΣΗ 113.— Κλίνει σέ ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τὸ ρῆμα *προχωρῶ*.

2. ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ
α) Τὸ ρῆμα : ἀγαπιέμαι

ΧΡΟ-ΝΟΙ	Ὅριστική	καὶ	Ἐποτακτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφατο	Μετοχή	ΧΡΟ-ΝΟΙ	Ὅριστική
Ἐνεστώτας	ἀγαπιέμαι ἀγαπιέσαι ἀγαπιέται ἀγαπιόμαστε ἀγαπιέστε ἀγαπιούνται	καὶ	Ἐποτακτική	ἀγαπήθῶ ἀγαπηθεῖς ἀγαπηθεῖ ἀγαπηθῶμε ἀγαπηθεῖτε ἀγαπηθῶν	ἀγαπιέμαι ἀγαπιέσαι ἀγαπιέται ἀγαπιόμαστε ἀγαπιέστε ἀγαπιούνται	ἀγαπῶ ἀγαπῆς ἀγαπῆ ἀγαπῶμε ἀγαπῆτε ἀγαπῶν	Ἐνεστώτας	ἀγαπιόμου ἀγαπιόσου ἀγαπιόταν ἀγαπιόμαστε ἀγαπιόσατε ἀγαπιόνταν (*)
Ἄθετος	ἀγαπήθηκα ἀγαπήθηκες ἀγαπήθηκε ἀγαπήθηκαμε ἀγαπήθήκατε ἀγαπήθηκαν	καὶ	Ἐποτακτική	ἀγαπήθῶ ἀγαπηθεῖς ἀγαπηθεῖ ἀγαπηθῶμε ἀγαπηθεῖτε ἀγαπηθῶν	ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι	ἀγαπῶ ἀγαπῆς ἀγαπῆ ἀγαπῶμε ἀγαπῆτε ἀγαπῶν	Ἄθετος	ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε
Παρακείμενος	ἀγαπήθηκα ἀγαπήθηκες ἀγαπήθηκε ἀγαπήθηκαμε ἀγαπήθήκατε ἀγαπήθηκαν	καὶ	Ἐποτακτική	ἀγαπήθῶ ἀγαπηθεῖς ἀγαπηθεῖ ἀγαπηθῶμε ἀγαπηθεῖτε ἀγαπηθῶν	ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι	ἀγαπῶ ἀγαπῆς ἀγαπῆ ἀγαπῶμε ἀγαπῆτε ἀγαπῶν	Παρακείμενος	ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε
Περσπακτικοὶ Χρόνοι	Ἐξακολ. μέλλοντας : θ' ἀγαπιέμαι, θ' ἀγαπιέσαι, θ' ἀγαπιέται κτλ. Στιγμ. μέλλοντας : θ' ἀγαπηθῶ, θ' ἀγαπηθεῖς, θ' ἀγαπηθεῖ κτλ. Παρακείμενος : ἔχω ἀγαπηθεῖ (ἢ εἶμαι ἀγαπημένος κτλ.). Ἐπεροστέλικος : εἶχα ἀγαπηθεῖ (ἢ ἦμουν ἀγαπημένος κτλ.). Συνηθ. μέλλ. : θά ἔχω ἀγαπηθεῖ (ἢ θά εἶμαι ἀγαπημένος κτλ.).	καὶ	Ἐποτακτική	ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε	ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι ἀγαπῆσαι	ἀγαπῶ ἀγαπῆς ἀγαπῆ ἀγαπῶμε ἀγαπῆτε ἀγαπῶν	Περσπακτικοὶ Χρόνοι	ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε ἀγαπῆσθε

(*) καὶ ἀγαπιούνταν.

Όπως τό αγαπιέμαι κλίνονται τά ρήματα : αναρωτιέμαι, ζητιέμαι, κρατιέμαι, μετριέμαι, παρηγοριέμαι, τρυπιέμαι, χτυπιέμαι κτλ.

ΑΣΚΗΣΗ 114. — Κλίνε σ' όλους τούς χρόνους τῆς παθητικῆς φωνῆς τό ρῆμα : χτυπιέμαι.

β) Τό ρῆμα : λυποῦμαι

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

<i>Ἐνεστώτας</i>	<i>Παρατατικός</i>	<i>Μέλλοντας ἔξακολ.</i>
λυποῦμαι, λυπᾶμαι	λυπόμουν	θά λυποῦμαι, θά λυ-
λυπᾶσαι	λυπόσων	θά λυπᾶσαι [πᾶμαι
λυπᾶται	λυπόταν	θά λυπᾶται
λυπούμαστε	λυπόμαστε	θά λυπούμαστε
λυπάστε	λυπόσαστε	θά λυπάστε
λυποῦνται	λυπόνταν, λυποῦνταν	θά λυποῦνται

Μέλλοντας στιγμιαίος : θά λυπηθῶ, (-θεῖς, -θεῖ, -θοῦμε, -θεῖτε, -θοῦν).

Ἀόριστος : λυπήθηκα, λυπήθηκες, λυπήθηκε κτλ.

Παρακείμενος : ἔχω λυπηθεῖ, ἔχεις λυπηθεῖ κτλ.

Υπερσυντέλικος : εἶχα λυπηθεῖ, εἶχες λυπηθεῖ κτλ.

Μέλλοντας συντελεσμ. : θά ἔχω λυπηθεῖ, θά ἔχεις λυπηθεῖ κτλ.

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

<i>Ἐνεστώτας</i>	<i>Ἀόριστος</i>	<i>Ἐνεστώτας</i>
νά λυποῦμαι, νά λυπᾶμαι	νά λυπηθῶ	(δέν ἔχει)
νά λυπᾶσαι	νά λυπηθεῖς	
νά λυπᾶται	νά λυπηθεῖ κτλ.	<i>Ἀόριστος</i>
νά λυπούμαστε	<i>Παρακείμενος</i>	λυπήσου
νά λυπάστε	νά ἔχω λυπηθεῖ	λυπηθεῖτε
νά λυποῦνται	νά ἔχεις λυπηθεῖ κτλ.	

ΜΕΤΟΧΗ. Παρακείμενος : λυπημένος, λυπημένη, λυπημένο.

ΑΠΑΡ. Ἀορίστου : λυπηθεῖ.

Όπως τό λυποῦμαι κλίνονται τά ρήματα : θυμοῦμαι, κοιμοῦμαι, φοβοῦμαι.

ΑΣΚΗΣΗ 115. — Νά κλίνεις σ' όλους τούς χρόνους τῆς παθητικῆς φωνῆς τό ρῆμα : κοιμοῦμαι (μετοχή : κοιμισμένος).

KANONES TONISMΟΥ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

- 1) ἀγαπῶ ἀργεῖς νά δεθῶ νά δεθεῖ
τιμῶ ἀργεῖ νά δεθεῖς νά δεθοῦν

Σέ ὅλα τά ρήματα (α' καί β' συζυγίας) ἡ μακρόχρονη λήγουσα, ἅμα τονίζεται, παίρνει *περισπωμένη*.

- 2) ἀγαπᾶς, μελετᾶς, ἀγαπᾷ, μελετᾷ

Τό α στή λήγουσα τῶν ρημάτων, ἅμα τονίζεται, παίρνει *περισπωμένη*.

- 3) ἀγαποῦσα, μελετοῦσα, ἦρθα ἦρθαν

Τό α στή λήγουσα τῆς ὀριστικῆς, ἅμα δέν τονίζεται, εἶναι *βραχύχρονο*.

- 4) πῆδα, ρῶτα, κοῖτα

Τό α στή λήγουσα τῆς προστακτικῆς εἶναι *μακρόχρονο*.

5) Μέ ὀξεῖα	Μέ <i>περισπωμένη</i>
βάλε, πάρε, κρίνε	θυμοῦμαι (καί θυμᾶμαι), θυμᾶσαι,
δίνε, λύνε, λύσε, λύστε	θυμᾶται, πᾶμε, πᾶτε, πᾶνε
γελάστε, θυμάστε	-ἐλάτε, πηδάτε.

Τό α, ι, υ στήν παραλήγουσα τῶν ρημάτων εἶναι *βραχύχρονο*.

Οἱ καταλήξεις ὁμως -ᾶμαι, -ᾶσαι, -ᾶται, τοῦ ἐνικοῦ

καί -*ἄμε*, -*ἄτε*, -*ἄνε* τοῦ πληθυντικοῦ παίρνουν *περισπωμένη*.

ΑΣΚΗΣΗ 116. — **Φράσεις γιά ὀρθογραφία**: "Ὅποιος τολμᾷ νικᾷ.— 'Ὁ τζιτζικας ζητεῖ βοήθεια ἀπό τό μυρμήγκι καί λέει : «'Ὅλο τό καλοκαίρι τραγουδοῦσα. Τώρα πεινῶ». Καί τό μυρμήγκι ἀπαντᾷ : «Τραγουδοῦσες ; Χοροπήδα λοιπόν τώρα».— 'Ἦρθα νά δροσιστῶ στήν παραλία.— Κι ἐσύ ἦρθες νά δροσιστεῖς.— 'Ἄν προτιμᾶτε, περάστε ἀπ' ἐδῶ.

ΑΚΛΙΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Ἐπιρρήματα

- 1) *Ποῦ* εἶσαι ; — Εἶμαι *ἐδῶ* (φανερώνεται ὁ τόπος).
- 2) *Πότε* ἦρθες ; — 'Ἦρθα *σήμερα* (φανερώνεται ὁ χρόνος).
- 3) *Πῶς* πέρασες ; — Πέρασα *εὐχάριστα* (φανερώνεται ὁ τρόπος).
- 4) *Πόσο* ἄργησες ; — 'Ἄργησα *πολύ* (φανερώνεται τό ποσό).
- 5) Θέλεις νά γράψεις ; — *Ναί, βέβαια*. — *Όχι* (φανερώνεται *βεβαίωση* ἢ *ἄρνηση*).

Στά παραπάνω παραδείγματα βλέπουμε ὅτι οἱ **ἄκλιτες λέξεις** *ἐδῶ, σήμερα, εὐχάριστα, πολύ, ναί, βέβαια, ὄχι* φανερώνουν τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό, *βεβαίωση* ἢ *ἄρνηση*. Τέτοιες ἄκλιτες λέξεις συνοδεύουν κυρίως τά ρήματα καί γι' αὐτό λέγονται **ἐπιρρήματα**.

Τά ἐπιρρήματα κατά τή σημασία πού ἔχουν εἶναι πέντε εἰδῶν :

- 1) **Τοπικά** : *ποῦ* ; *ἐδῶ, ἐκεῖ, (ἐ)πάνω, κάτω, ἀριστερά, δεξιά, ψηλά, χαμηλά, μακριά, κοντά, ἀπέναντι, ἐμπρός, πίσω, μέσα, ἔξω* κτλ.

2) **Χρονικά** : *πότε* ; *τώρα, πρίν, ἔπειτα, χτές, προχτές, σήμερα, αὔριο, μεθαύριο, πέρσι, ἐφέτος, πρῶτα, ὕστερα, ἀμέσως, πάλι* κτλ.

3) **Τροπικά** : *πῶς* ; *ἔτσι, ἀλλιῶς, ὅπως, καθῶς, καλᾶ, ἄσχημα, κακά, εὐχάριστα, ὠραία, περίφημα, φρόνιμα, ἧσυχά* κτλ.

4) **Ποσοτικά** : *πόσο* ; *τόσο, κάμποσο, ἀρκετά, πολύ, λίγο, λιγάκι, καθόλου, διόλου, ὀλωσδιόλου, ὀλότελα, περίπου, σχεδόν* κτλ.

5) **Βεβαιωτικά** : *ναί, βέβαια* (καί : *βεβαίως*), *βεβαιότατα, μάλιστα, σωστά, ἀλήθεια* κτλ.

6) **Ἀρνητικά** : *ὄχι, δέν, μή* (καί : *μήν*).

Ἐρθογραφία τῶν ἐπιρρημάτων

- 1) *ποῦ* ; *πῶς* ; *παντοῦ, ἐδῶ, ἐκεῖ, ἀλλιῶς, εὐτυχῶς*.
'Ἡ μακρόχρονη λήγουσα στά ἐπιρρήματα, ἅμα τονίζεται, παίρνει *περισπωμένη*.
- 2) *μίλησες ὠραία, ἔγραψε σπουδαία, πρῶτα ν' ἀκοῦς*.
Τό *α* στό τέλος τῶν ἐπιρρημάτων εἶναι *βραχύχρονο*.
- 3) *πῶς* ; *ἀμέσως, ἀλλιῶς, βεβαίως, εὐτυχῶς*.
Τό *-ως* στό τέλος τῶν ἐπιρρημάτων γράφεται μέ **ω**.

ΑΣΚΗΣΗ 117.— Νά βρεῖς ποιά ἐπιρρήματα εἶναι στίς παρακάτω φράσεις καί νά ἀναγνωρίσεις τό εἶδος τους.

'Ὁ Θεός εἶναι παντοῦ.— Χτές ἦρθε ὁ ἀδερφός μου, πού ἔλειπε σχεδόν τρία χρόνια.— 'Ὁ πατέρας εἶναι ἐπάνω.— Σήμερα πάλι θά διαβάσουμε πολύ.— Δέ γράφεις ἄσχημα.— Πρόσεχε καί θά μπορέσεις νά γράφεις περίφημα.— Μέσα εἶναι ζέστη.— Πέρσι τό χειμῶνα χιονισε ἀρκετά.— Ναί, τό θυμοῦμαι.— 'Εφέτος θά χιονίσει ;— 'Όχι, γιατί εἶναι βροχερός καιρός.